

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
BETÄNKANDE 18/2006 rd**

**Regeringens proposition med förslag till lagar
om ändring av lagen om sociala företag samt
7 kap. 9 och 11 § i lagen om offentlig arbets-
kraftsservice**

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 9 januari 2006 en proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om sociala företag samt 7 kap. 9 och 11 § i lagen om offentlig arbetskraftsservice (RP 275/2006 rd) till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- direktör Matti Pukkio och lagstiftningsråd Pasi Järvinen, arbetsministeriet
- överinspektör Kari Virtanen, handels- och industriministeriet
- ordförande, OTT Pentti Arajärvi, Sosiaalisen yritystoiminnan forum
- utbildnings- och arbetskraftspolitisk sekreterare Saana Siekkinen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- specialrådgivare Mikko Räsänen, Finlands Näringsliv
- ekonomisk expert Harri Hietala, Företagarna i Finland rf

- ordförande Lea Karjalainen, Finlands Arbetslösas Samarbetsorganisation-TVY
- direktör Heikki Seppälä, Förbundet Utvecklingshämning
- projektchef Eveliina Pöyhönen, Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården
- ombudsman Timo Haapoja, Etelä-Pohjanmaan sosiaalipsykiatriinen yhdistys ry
- regiondirektör Ansa Holm, Uudenmaan vammaispalvelusäätiö
- ombudsman Pentti Kallio, Ekokaarina, Kaarinan kierrätyskeskus
- verkställande direktör Mauri Korhonen, Tervatulli Oy
- utvecklingschef Jarmo Kujanpää, VATES-säätiö
- verkställande direktör Timo Anttila, Tyke Oy
- verkställande direktör Aarre Sillanpää och marknadsföringsdirektör Minna Taatila, PPCT Finland Oy
- Jukka Honkanen.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf och Akava rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås att lagen om sociala företag och lagen om offentlig arbetskraftsservice ändras. Avsikten är att det nuvarande villkoret för registreringen av företag som sociala företag som innebär att andelen sysselsatta handikappade och långtidsarbetslösa ska uppgå till 30 pro-

cent av de anställda mildras. Det maximala beloppet av den förhöjda lönesubvention som beviljas sociala företag höjs och den maximala tiden för utbetalning av högsta förhöjda lönesubvention förlängs.

Lagarna avses träda i kraft våren 2007.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Stöd till sociala företag

I höstas behandlade utskottet lagstiftningen om sociala företag utifrån en skriftlig redogörelse som arbetsministeriet lämnade den 20 juni 2006. Utskottet har lämnat ett utlåtande (AjUU 15/2006 rd) om ärendet. Utskottet omfattade synpunkterna i utredningen från ministeriet, men framförde vissa preciseringar och anmärkningar. Bland de viktigaste förbättringsförslagen märktes högre lönesubvention, bättre förutsebar lönesubvention, lättare att få bidrag, satsningar på projektstöd, tillämpning av sociala kriterier vid offentlig upphandling, ersättning till sociala företag när arbetstagare får annan anställning, insatser för att göra sociala företag kända och utökad personkrets för lagen. Dessutom underströk utskottet vikten av att lagändringarna träder i kraft skyndsamt.

I propositionen underlättas kriteriet för att handikappade och långtidsarbetslösa ska räknas in i kvoten på 30 procent som är ett villkor för registrering som socialt företag. Dessutom höjs det högsta beloppet för lönesubvention samtidigt som den längsta utbetalningstiden utsträcks till att omfatta andra än handikappade.

Propositionen ingår i en större reform för att genomföra de förbättringsförslag som utskottet lagt fram i ett uttalande och som har ansetts kunna genomföras skyndsamt. Som ett led i reformen har statsrådet utfärdat två förordningar (1397/2006 och 1420/2006) som trädde i kraft den 1 januari 2007. De ger sociala företag rätt att

ta ut en ersättning när de förmedlar handikappade eller långtidsarbetslösa för anställning utanför de sociala företagen. Dessutom ersattes det sysselsättningspolitiska projektstödet med ett sysselsättningspolitiskt understöd och det högsta beloppet höjdes till 75 procent av de godtagbara kostnaderna. Vidare är det tänkt att stöden till sociala företag ska förbättras så att företagen vid både etablering och stabilisering av sin verksamhet kan skaffa experthjälp, till exempel på nyföretagarcentralerna.

För att lönesubventionerna ska räcka till och vara bättre förutsägbara kommer anslagen till sociala företag att ha en särskild kvot i den regionala fördelningen av sysselsättningsanslag 2007. Utskottet understryker vikten av att arbetsförvaltningens praxis med lönesubventioner blir enhetliga. Sociala företag ska kunna förlita sig på att lönesubventioner beviljas på enahanda grunder i hela landet, såväl när det gäller utsträckning i tid som subventionsnivå.

Den 18 oktober 2006 fattade handels- och industriministeriet beslut om att se över kriterierna för investeringsstöd för att det ska vara lättare att få bidrag. På grund av den lägre produktiviteten kan sociala företag få förhöjt investeringsstöd. Inom utvecklingsområdet är stödet 10 procent och utanför utvecklingsområdet 5 procent högre än den vägledande stödnivån.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att propositionen lämnades till riksdagen i snabb takt. Också ett flertal andra problem som utskottet nämnde i sitt utlåtande har åtgärdats. Tack vare de föreslagna och de redan genomförda åtgärderna kan de sociala företagen få bättre verk-

samhetsmöjligheter, understryker utskottet. Det är viktigt att de sociala företagen nästa år har dubbelt fler handikappade och långtidsarbetslösa sysselsatta än i år, vilket också är målet med propositionen.

Samtidigt understryker utskottet att propositionen bara gäller en delreform och att arbetet för att förbättra lagstiftningen om sociala företag måste fortsätta. Finland behöver en fungerande övergångsarbetsmarknad som tar hand om funktionshindrade, långtidsarbetslösa och andra svårssysselsatta för att ge dem bättre arbetsmarknadskompetens och tjäna som brygga mot den öppna arbetsmarknaden. De sociala företagen är ett viktigt instrument när en övergångsarbetsmarknad byggs upp.

Lönesubventionens belopp

Enligt propositionen ändras den förhöjda lönesubventionen (det högsta beloppet i snitt 822 euro i månaden) till ett procentuellt belopp när ett socialt företag anställer en handikappad eller en långtidsarbetslös. Kriteriet för den högsta förhöjda lönesubventionen (tidigare sammansatt stöd, högsta belopp 975 euro i månaden) ändras inte och gäller anställning av svårssysselsatta, med andra ord arbetslösa arbetssökande som har fått arbetslöshetspenning i minst 500 dagar. Stödet ska kunna ges ut till sociala företag till högsta belopp i två år i stället för ett år som nu.

Flera av de sakkunniga ansåg att stödet till lågavlönade handikappade och långtidsarbetslösa de facto försämras när lönesubventionen räknas ut procentuellt. Den procentuella subventionen blir mindre än den högsta förhöjda subventionen när lönen är mindre än 1 100—1 200 euro i månaden. Detta är ofta fallet när arbetet kräver låg utbildning eller när arbetstagaren arbetar deltid på grund av sitt funktionshinder.

Det är inte till nytta för någon att subventionsnivån för sociala företag som anställer handikappade eller arbetslösa sjunker ytterligare. Därför föreslår utskottet att bestämmelsen ändras till att den nuvarande subventionsnivån är huvudregel. Den kan höjas procentuellt när den sysselsatta personen har så bra lön att den procentuella sub-

ventionen skulle vara större än enligt nuvarande regler.

Vidgad personkrets

I utlåtandet om sociala företag talade utskottet för en vidgad personkrets, bland annat inkluderande personer med psykiska problem och invandrare. I Finland är psykiska problem en stor orsak till marginalisering på arbetsmarknaden. De tio senaste åren har allt fler fått pension eller sjukdagpenning på grund av psykiatriska sjukdomar, framför allt depression. År 2004 fick nästan 110 000 personer invalidpension på grund av psykiska problem eller beteendestörningar.

Ett pensionsbeslut hindrar att företaget får lönesubvention för att anställa en person med psykisk ohälsa eftersom en pensionär enligt reglerna inte kan accepteras som arbetslös arbetssökande. Bestämmelserna bör ses över för att sociala företag ska kunna anställa personer med psykisk ohälsa, personer med rehabiliteringsstöd och de som lämnat pensionen vilande. Samtidigt framhåller utskottet att möjligheten att lämna pensionen vilande bör bli mer heltäckande och reglerna mer flexibla. Dessutom bör det kunna gå att kombinera en liten pension med löneinkomster. Utskottet föreslår ett uttalande om detta (*Utskottets förslag till uttalande 1*).

För att ett företag ska kunna registrera sig som socialt företag måste minst 30 procent av de anställda vara handikappade eller långtidsarbetslösa. Därmed måste minst en arbetstagare vara handikappad. Utskottet föreslår att regeringen utreder om också företagaren själv kan räknas i målgruppen handikappade. På så sätt är det lättare för företaget att komma in i registret för sociala företag.

Det är svårt för invandrare med dåliga kunskaper i finska och svenska att komma ut på arbetsmarknaden. De sociala företagen har goda erfarenheter av att anställa invandrare. Det har gett invandrarna bättre kunskaper i finska eller svenska och fler kontakter med finländare. Därefter har de kunnat ta anställning i normalt företagsarbete. Extra positiva erfarenheter har man

fått av ett projekt där en lärare i finska har varit närvarande på arbetsplatsen och språkundervisningen har kunnat vara konkret och integreras i levande livet. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande om att *lagen bör ses över för att invandrare med dåliga kunskaper i finska och svenska inte ska behöva invänta att kravet på 500 dagar uppfylls, utan i stället kan anställas med den högsta förhöjda lönesubventionen i sociala företag redan innan villkoret uppfylls och de räknas in i den lagstadgade kvoten på 30 procent (Utskottets förslag till utalande 2).*

Att ge funktionshindrade arbete är en uppgift för hela samhället

Handikappade och långtidsarbetslösa är en stor arbetskraftsreserv. När befolkningen åldras och det finns allt fler människor i arbetsför ålder blir det viktigare och viktigare att ta deras arbetsinsatser i anspråk. Trots den gynnsamma sysselsättningsutvecklingen på senare tid har handikappade och långtidsarbetslösa fortfarande stora problem att få jobb. Vi behöver många som tar ansvar och ett samlat grepp för att sysselsättningsfrågan ska avancera och vårt land kunna möta de utmaningar som en krympande arbetskraft för med sig.

År 2005 utgjorde handikappade ungefär 33 000, 14,4 procent av alla arbetslösa i Finland. En undersökning vid arbetsministeriet visar att drygt 100 000 arbetslösa har dålig eller relativt dålig arbetsförmåga. Dessutom finns det ett stort antal personer med invalidpension, vars arbetsinsatser kunde utnyttjas om det fanns relevanta stödåtgärder och bättre möjligheter att låta pensionen vila.

Också vanliga företag måste motiveras och uppmuntras att anställa handikappade och långtidsarbetslösa. Målet bör vara att vi undanröjer hindren för sysselsättning och förbättrar stödformerna så mycket att handikappade och långtidsarbetslösa har lättare att få arbete i vanliga företag. När vi eftersträvar att skaffa jobb till tiotusentals eller rentav hundratusentals handikappade och långtidsarbetslösa är det viktigt att klar-

lägga att de förhöjda, långfristiga eller permanenta, lönesubventionerna går direkt till alla typer av företag.

Det krävs stora attitydförändringar både inom företagen och i hela samhället om vi ska lyckas förbättra sysselsättningsläget för handikappade och långtidsarbetslösa. Bättre arbetsmöjligheter är viktigt och motiverat dels med avseende på samhälls- och företagsekonomi, dels för människorna själva. De ekonomiska besluten måste kunna se de långsiktiga besparingar och intäkter för samhället, företagen och individen som arbete för dessa grupper medför.

I vissa fall när handikappade anställs går mänsklig omsorg och människovärde framför de ekonomiska värderingarna. Dessa människor måste ges möjlighet att känna sig viktiga för samhället och själva stå för sin försörjning.

För att alla ska få ett lämpligt jobb behövs det ett brett spektrum av olika arbetsmöjligheter som ger de anställda träning inför den reguljära arbetsmarknaden. De sociala företagen är bara en aktör bland flera. Det behövs också arbetsverkstäder, skyddade verkstäder, klubbhus, föreningar för arbetslösa och andra organisationer som är verksamma på övergångsarbetsmarknaden. Vidare behövs det mer förvaltningsövergripande samarbete bland myndigheterna för att vi ska kunna ta fram nya verksamhetsformer och ordna med finansiering. Finansieringen bör inte vara något problem om alla parter förstår att det är kostsammast att inte utnyttja denna enorma potential av kompetens, arbetsförmåga och arbetsvilja och i stället låta alla dessa människor marginaliseras.

Utvecklingsutsikterna för socialt företagande

När lagstiftningen om sociala företag kom till sågs företagsformen som ett sätt att ge svårssysselsatta människor med sämre arbetsförmåga möjlighet att delta i arbetslivet utifrån sin egen arbetsförmåga samtidigt som de fick en chans att förbättra sin ekonomiska, sociala och samhällsliga situation. Arbete i sociala företag ger dessa grupper bättre arbetsmarknadskompetens och därmed bättre chanser att få arbete på den regul-

jära arbetsmarknaden. På ett praktiskt plan handlar det om rehabilitering och arbetsträning. Med hjälp av stöd i många olika former, handledning och inlärningsmöjligheter bör de sociala företagen ge svårssysselsatta rehabilitering för att de ska klara sig på den reguljära arbetsmarknaden, slussa dem framåt på arbetsmarknaden där andra företag erbjuder jobb och sedan ta nya personer i stället för rehabilitering. Arbetet är en stor utmaning och kräver specialkompetens, tålmod och uthållighet. Dessutom behövs det välfungerande samarbetsrelationer med bland annat företagshälsovården. En del av de sysselsatta får inte nödvändigtvis någonsin arbete utanför de sociala företagen, men trots det minskar ett arbete i ett socialt företag, om än bara för en kortare tid, risken för marginalisering och sparar kostnader för social- och hälsovården.

Vår lagstiftning har det ambitiösa målet att sociala företag har nästan samma status på marknaden som vilket vinstdrivande företag som helst. Enda skillnaden är att vissa subventioner ges ut på en aning gynnsammare villkor än till övriga företag. Ett problem som kommit fram är om de sociala företagen kan klara sig på nästan samma villkor på en marknad som blivit allt tuffare för samtliga företag och som kräver bättre och bättre kompetens och högre och högre produktivitet av de anställda.

En studie från 2006 visar att de stora frågorna för de sociala företagen hänger samman med den minimala ekonomiska aktiviteten, dåligt ekonomiskt läge och begränsade möjligheter att sysselsätta handikappade. Branscherna är sällan några "guldgruvor" och kravet att minst 30 procent av de anställda ska vara handikappade eller långtidsarbetslösa försvårar konkurrensen i avsevärd grad. Det dubbla uppdraget, att tillhandahålla rehabilitering å ena sidan och konkurrera på marknaden å andra sidan, är en mycket stor fråga för företagen. Behovet att försöka stå sig på marknaden kolliderar lätt med målet att sysselsätta handikappade. Företagen kan se sig tvungna att välja ut de personer som kan prestera en relativt god produktivitet eller som sannolikt snabbt når upp till nästan normal produktivitetsnivå.

När lagen om sociala företag kom till var tanken att företagen skulle sysselsätta några tusen handikappade och långtidsarbetslösa. Än så länge har bara en tiondel av antalet fått arbete i sociala företag. Även om lagstiftningen kan komma att fungera som det var tänkt kan bara en liten del av den strukturella arbetslösheten bland handikappade och långtidsarbetslösa lösas på det här sättet.

Det har föreslagits att definitionen ändras till att sociala företag är icke vinstdrivande företag som startas för sociala ändamål. I många länder ger lagstiftningen sociala företag särskilda fördelar genom begränsningar i verksamheten, målen, arbetskraften och ägandet. Det kan till exempel handla om särskilda subventioner till offentlig sektor och lättnader i skatterna eller de sociala avgifterna. Också EU-reglerna tillåter att den här typen av företag med begränsad vinstutdelning får högre lönesubventioner och gynnas vid offentliga upphandlingar.

I dagsläget har vi ingen lagstiftning som särskilt gäller företag med begränsad vinstutdelning. Den 16 januari 2007 antog riksdagen i samband med behandlingen av propositionen om offentlig upphandling (RP 50/2006 rd) ett uttalande där regeringen förutsätts utreda behovet av en särskild lagstiftning om icke vinstdrivande företag och företag med begränsad vinstutdelning.

Utskottet skyndar på lagstiftningen för att bestämmelserna om sociala företag ska kunna förbättras i den riktningen att icke vinstdrivande sociala företag får garantier för bättre subventioner som hjälper dem att i betydande grad bygga ut sin verksamhet.

Då finns också möjligheten att sociala företag kan åläggas att ha hand om vissa sektorer som lämpligen kan undantas konkurrens.

Det är angeläget, framhåller utskottet, att det utan dröjsmål utreds om EU-reglerna tillåter en högre subvention när vinstutdelningen i ett socialt företag begränsas till exempel i bolagsordningen. Om det är tillåtet måste åtgärder med en gång vidtas för att höja subventionerna till den

gruppen av företag. Samtidigt måste det också utredas om villkoren i riktlinjerna för sysselsättningsstöd som kommissionen antog för drygt tio år sedan kan ses över och tillåta högre stödnivåer när sociala företag ger människor arbete.

Detaljmotivering

9 §. *Sysselsättningsstödet belopp.* För att ingen ska få sitt stödbelopp sänkt ska lönesubventionen till sociala företag bygga på 60 procent av den förhöjda lönesubventionen. När den som anställs är handikappad eller långtidsarbetslös ges tilläggsdelen ut till fullt belopp om de lagstadgade villkoren uppfylls. Bland villkoren märks kravet i 7 kap. 10 § att den som anställs med hjälp av stödet måste ha en arbetstid som är minst 85 procent av den regelbundna arbetstiden inom branschen, det högsta stödbeloppet i 9 § 4 mom. och arbetstidarens nedsatta produktivitet enligt 1 § 1 mom. i samma kapitel.

Procentuell subvention ges ut när den resulterar i en högre stödnivå än 60 procent av den för-

höjda lönesubventionen. Räknet i nivån 2007 är den procentuella tilläggsdelen högre om arbetstidarens lön innan lagstadgade premier och skatter har dragits av och ökad med arbetsgivarens lagstadgade socialskydds-, arbetspensionsförsäkrings-, olycksfallsförsäkrings- och arbetslöshetsavgift och obligatoriska grupplivförsäkringsavgift i genomsnitt per månad är högre än 1 644 euro.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

att lagförslag 1 godkänns utan ändringar,

att lagförslag 2 godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag), och

att två uttalanden godkänns (Utskottets förslag till uttalanden).

Utskottets ändringsförslag

2.

Lag

om ändring av 7 kap. 9 och 11 § i lagen om offentlig arbetskraftsservice

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen av den 30 december 2002 om offentlig arbetskraftsservice (1295/2002) 7 kap. 9 § 2 mom. och 11 § 3 mom. 3 punkten, sådana de lyder i lag 1216/2005, som följer:

7 kap.

Främjande av sysselsättning med hjälp av sysselsättningsanslag

9 §

Sysselsättningsstödet belopp

Sysselsättningsstödet tilläggsdel är högst 60 procent av sysselsättningsstödet grunddel. *Sociala företag får förhöjd lönesubvention till fullt belopp för att anställa handikappade och långtidsarbetslösa, om villkoren för fullt belopp i detta kapitel är uppfyllda. Lönesubventionen till sociala företag (utesl.) för att anställa handikappade och långtidsarbetslösa kan dessutom höjas så att sysselsättningsstödet grunddel och till-*

läggsdel till sitt sammanlagda belopp är 50 procent av lönekostnaderna, dock högst 1 300 euro i månaden. *Kommunen har rätt att få 60 procent av sysselsättningsstödet grunddel som lönesubventionens tilläggsdel när den ger sysselsättning på grundval av sysselsättningskyldigheten.*

— — — — —

11 §
(Som i RP)

Ikraftträdandebestämmelsen
(Som i RP)

Utskottets förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att bestämmelserna ses över så*
 - att personer med mental ohälsa, personer med rehabiliteringsstöd och personer med vilande pension bättre kan få anställning i sociala företag, och
 - att ordningen för rätten att låta pensionen vila blir bättre och flexiblar samt att möjligheterna att samordna

små pensionsinkomster och löneinkomster förbättras.

2. *Riksdagen förutsätter att lagstiftningen ses över så att invandrare med dåliga kunskaper i finska och svenska kan räknas in i den kvot på 30 procent som lagen avser och få anställning i sociala företag med den högsta förhöjda lönesubventionen redan innan de har varit arbetslösa i 500 dagar.*

Helsingfors den 6 februari 2007

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jukka Gustafsson /sd
medl. Sari Essayah /kd
Susanna Haapoja /cent
Anneli Kiljunen /sd
Esa Lahtela /sd
Pehr Löw /sv

Riikka Moilanen-Savolainen /cent
Terhi Peltokorpi /cent
Leena Rauhala /kd
Arto Satonen /saml
Kimmo Tiilikainen /cent
ers. Paula Risikko /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.